

UREDNIŠTVO ZARJE je v Ljubljani, Frančiškanska ulica št. 8 (tiskarna I. nadst.). Uradne ure za stranke so od 10. do 11. dopoldne in od 5. do 6. popoldne vsak dan razen nedelj in praznikov. Rokopisi se ne vračajo. Nefrankirana pisma se ne sprejemajo. NAROCNINA: celoletna po pošti ali s pošiljanjem na dom za Avstro-Ogrsko in Bosno K 21'60, polletna K 10'80, četrtletna K 5'40, mesečna K 1'80; za Nemčijo celoletno K 26'40; za ostalo inozemstvo in Ameriko celoletno K 36'—.

ZARJA

ZARJA izhaja vsak dan razen nedelje in praznikov ob pol 11. dopoldne.

UPRAVNIŠTVO se nahaja v Solenburgovi ulici št. 6, II., in uraduje za stranke od 8. do 12. dopoldne in od 3. do 7. zvečer. Inzerati: enostopna petlitratca 30 vin., pogojen prostor, poslana in reklame 40 vin. — Inzerat: prejemna upravištvu. Nefrankirana ali premalo frankirana pisma se ne sprejemajo.

Reklamacije lista so poštnine proste.

Posamezne številke po 8 vin.

Stev. 433.

V Ljubljani, v sredo dne 13. novembra 1912.

Leto II.

Vojna na Balkanu.

POVRATEK IZ SKOPLJA.

(Od našega posebnega izveščitelja.)

Belgrad, 8. novembra.

Ker smo v Skopju videli vse, kar se je dalo videti, in ker se dalje ni smelo potovati, smo se iz Skopja vrnili zopet v Belgrad. Redna železniška vožnja še ni upostavljena. Mnogo ljudstva, zlasti kmečkega, ki je obiskalo svoje vojne, ne puščajjo niti na postajo in ne morejo odpotovati. Kdor na kakršenkoli način smukne v železniški voz, tisti odpotuje.

Ko smo odšli iz Skopja, nismo niti slutili, da bo naš povratek še strašnejši nego pot v Skopje. Vstopili smo v železniški voz v nedeljo popoldne ob 2., a v Belgrad smo dospeli v torek ob 1. popoldne, 48 namesto 13 ur! In sicer kakšno je bilo to potovanje. Naša družba skupaj s poslanecima sodrugoma Lapčevićem in Kaclerovičem je sedla v konjski vagon, v katerem je bilo prostora za šest konj. Posedli smo kar po tleh; da si skrajšamo čas, smo zbijali vsakovrstne šale. Okolo 10. zvečer smo dospeli v Ristovac. Tu so nam povedali, da odide prvi vlak šele naslednji dan opoldne! To je strašno! Kaj naj počnemo? Na železniški postaji ne moremo spati, gostilničar nam ni hotel odpreti, da si smo tako razbijali, da bi mu bili kmalu vrata razdejali. Ostajalo nam ni drugega, nego da smo krenili peš v Vranjo. V Ristovcu so nam rekli, da tam lahko dobimo prenočišče. Prtljago na rame, pa hajd naprej. Hodili smo v temni noči, spotikali se in padali cele tri ure in pol, a okolo 2. po polnoči smo dospeli v Vranjo. Povprašali smo po prenočišču v enem, drugem, tretjem hotelu, a nikjer ni prostora. Edino posteljo je dobil sodrug Kaclerović. Nam ostalim, zaeno z učiteljem, s turškim puško in municijo oboroženim, s turškim plaščem ogrnjenim, ni preostalo drugega, nego da položimo v gostilni za mizo in da tu »spimo«. Težko nam je bilo, ker smo bili močno utrujeni, a poleg tega je bilo še hladno. Ali kaj smo hoteli. Z glavo ne prebijes zidu. Vzeli smo najpoprejšje novine, ki jih nismo videli, odkar smo odšli iz Skopja. Tu pri sveči, ki je skoro do gorevala, smo napravili »čitalnico«. Potem nas je nekaj poleglo za mizo in malo zadremalo, a ostali so se izprehajali po gostilni do jutra. Vrh tega smo bili še gladni, ker nismo ne v Vranji in ne v Ristovcu dobili ničesar pod zob.

Zjutraj smo si ogledali Vranje, kjer je bil do zadnjega glavni stan srbske vojske in kralja. Srednje mesto je to, prav primitivno urejeno. Ob 1. popoldne smo krenili na postajo in potovali smo celo uro. Srečno se splazimo v vagon II. razreda in ko smo zaspali, se nismo prebudili do Belgrada. Bila je velika gneča in poleg tega tudi živahen razgovor v vagonu, ali vse to nas je kaj malo motilo. Zlasti nisva teh ovir čutila s sodrugom Dušanom Popovićem, poleg tega pa smo se zopet enkrat najedli, ker smo bili z jelom dobro oskrbljeni.

V vozu z nami se je vozilo mnogo ujetih Turkov, med njimi trije častniki in en kapitan, ki je kot turški kapitan delal za Srbe in je sam Srbin po rodu.

Kakor rečeno, v torek ob 1. popoldne, smo dospeli v Belgrad. Ko smo dospeli v »Ljudski

dom«, je sodrug Dragiša posadil na glavo arnavtsko čepico, kar je izzvalo viharen smeh pri sodrugih, zbranih v »Ljuskem domu«. Pozneje smo jim opisovali svoje bivanje v Skopju.

V uredništvu »Radničkih Novin« sem videl da je bil moj prvi dopis v »Glasu Slobode« zaplenjen. Vprašal sem se, kaj je kanilo v glavo državnemu pravniku, a ko sem izvedel za izjemne odredbe zoper naše gibanje, ki so se začelo v Bosni, sem takoj razumel in dejal: Vse se izpreminja, pa tudi postopanje državnega pravdnika, zlasti pri nas v Bosni.

Takoj sem izvedel žalostno novico. Sodrug Svetozar Dilberović, tajnik organizacije »Tri ključa« v Belgradu, ki sem razgovor z njim objavil v prvem dopisu, je umrl. Ranjen je bil v nogu, a ker je dolgo časa ležal na bojišču brez pomoči, se je rana prisadila in vsled tega je nastopila smrt. Sodrug Svetozar nam nam je pri odhodu v Skopje dejal, da se boji, da ne nastopi smrt, a mi smo mu dejali, da je to absolutno nemogoče, ker rana na nogi ni nevarna. Nesrečnik je imel prav. Bil je odlični sodrug. Ostani mu lep spomin med sodrug! S. J.

»NE BOJ MESARSKO KLANJE.«

Učinek modernega orožja, zlasti artiljerije, se kaže v balkanski vojni na strahoten način. 15 tisoč mrtvih in ranjenih pri Bolgarih, 40 tisoč mrtvih in ranjenih pri Turkih, je bilo v bitki pri Ljule Burgasu, ki ga imenujejo vsled teh blaznih izgub človeških življenj »balkanski Mukden«. 55 tisoč mrtvih in ranjenih v eni bitki, pri armadah, ki so morda imele skupaj 250 tisoč mož! Vsak peti mož, morda celo vsak četrti mož, mrtev ali ranjen! Koliko bede, koliko groze je v teh številkah! Koliko vdov, sirot, mater brez sinov, kažejo te številke. Vsak od teh, ki je ostal mrtev ali pohabljen na bojišču, je bil v enem ali drugem oziru podpora družini.

In poleg tega še vse druge grozote vojne. Turki in vojniki balkanskih držav očitajo drug drugemu najstrašnejša, najsirovejša dejanja: moritev otrok, oskrumbo žen in deklet, pohabljenje ranjencev. In vse muke vojakov, zmagovalcev in premagancev, napori, glad! Turški vojniki so se bojevali tri dni, ne da bi dobili grizljaj kruha, glad je bil zmagalet mnogo bolj, nego šrapneli in bajoneti sovražnikov.

Koliko trpe šele ranjenci! Pač so preskrbeli Turki in zvezniki najmodernejše morilno orodje, ali niti polovico te skrbi niso posvetili za rešitev vojnih žrtev. Poročevalec »Daily Telegrapha« je pisal po bitki pri Ljule Burgasu:

»Z naravnost zločinskih brezskrbnostjo za posledice so uprizarili eno izmed največjih bitk novejših dob. Žrtve so peljali v klavnico, ne da bi prej najmanj oskrbeli priprave za ranjence. Nikjer nobene postaje za ranjence, nikjer nobene bolnišnice in tisto neznatno število zdravnikov pri fronti je bilo brez sredstev in gledati so morali onemogli, kako je grabila smrt na tisoče ranjencev, ki bi bili lahko rešeni. Kolikor delj smo šli od bojišča, tem

groznejše prizore smo gledali. Mnogo ranjenec se je privleklo do sem, a dalje niso mogli; zlezli so iz kolovoza na stran ceste, da pričakajo zadnjo uro, a niti eden ni izustil ne kletvine, ne očitka na povzročitelje vsega njihovega gorja. Če je umrl vojak, so njegovi tovariši postali za nekaj trenutkov in izkopali plitev grob; ali največ trupel je obležalo tam, kjer jih je doletela usoda.«

KAKO JE V ČRNI GORI.

Sodrug, ki se je vrnil 3. t. m. z bojišča, piše naslednje pismo iz Kotora:

Danes sem dospel semkaj z bojišča. Žal mi je, da sem našel tako lažnjive vesti po časopisju. Buržvazni listi so se vedno hranili z lažjo, zato se tudi topot ne čudim.

Taraboš ni padel in z vsakim dnem imajo Črnogorci hude izgube. Skader pa brččas ne pade v črnogorske roke.

Od Novega Pazarja do Soluna se čuti živahno gibanje med ljudstvom. Vse stranke so se združile in že čujemo, da so izdale na javno mnenje »memorandum«. Jaz se sam zanimam zanj in kadar ga dobim, ga Vam pošlem. Memorandum je baje izšel v albanskem, grškem, turškem, srbskem in bolgarskem jeziku; nekateri pravijo, da je tiskan v Solunu, drugi v Bitolju.

V Skadru mi je dejal čevljarški delavec, ki stanuje v Peči:

»Druže, Peč je že srbska! Da, je že naša! Drago mi je, da je srbska, pa da ni črnogorska!«

»Zakaj?«

Odgovarjal mi je s solznim očesom:

»Lani sem bil na Cetinju. Ko sem povedal, da sem socialist in da sem organiziran v Peči (in tedaj bi bil to v Turčiji prav lahko povedal), me noben mojster ni hotel sprejeti; ko pa je cetinjska vlada izvedela zame, me je iztirala s svojo policijo na turško mejo. Na Cetinju sem videl delavsko društvo in v njihovem lokalu sem videl sliko kralja Nikolaja in njegove žene! Težko mi je bilo, ko sem videl to sliko namesto naših učiteljev Marksa in Lassalla.«

Ko sva se razhajala, mi je sodrug stiskal roko in skoro ilhte govoril:

»Poznam silo internacionale in ona gotovo ne bo trpela, da zavlada med nami še lušči absolutizem, kakor v starem režimu za vladanja Abdul Hamida. Gotovo vem, da je internacionalna znana tudi črnogorska »kolačinska afera« in upam, da ne bo na strani zavojevalcev.«

Besede tega sodruga so me tako dirnile, da sem sam zaplakal, ko sem zrl usodo teh pokrajin.

S socialističnim pozdravom Vaš...

Konec pravde.

C. kr. okrožno sodišče v Novem mestu je kot vzklicno sodišče v pravdi Mate Hafnerja, c. kr. notarija v Ljubljani, proti Urbanu Zupančiču, kočarju v Dobu pri Kostanjevici, zaradi žaljenja časti, storjene s tem, da je Urban Hafnerja ovadil leta 1908, zaradi zapeljavanja h krivemu pričevanju, razsodilo 8. novembra 1912, da je Urban resnico govoril v ovadbi in izreklo, da je Hafner res zapeljal Urbana h krivemu pričevanju. S tem je Hafner drugi-

krat obsojen. Branil se je, pošiljal v boj, kar je mogel pridobiti kot razbremenilno proti obtožbi ubogega kočarja Urbana — božji milini meglejo počasi, pa gotovo; — padel je; k razsodbi celjskega okrožnega sodišča, ki ga je sicer hudodelstva goljufije oprostilo, ker je dobil priče za alibi dne 12. oktobra 1907. Zjutraj, pa drugače ga tako opalo, da je bil uničen v vsaki družbi, kakor hitro širša javnost izve besedilo te razsodbe — se zdaj pridruži razsodba vzklicnega sodišča v Novem mestu z dne 8. novembra 1912, ki doda strikten dokaz, da je govoril 12. oktobra 1907 Hafner z Urbanom pred njegovo zaslišbo in da ga je zapeljeval tudi ta dan h krivemu pričevanju in to tudi dan popreje 11. oktobra 1907, kar slednje je že tudi ugotovilo c. kr. okrožno sodišče v Celju. Tu je izraženo v lapidarnem slogu v teh dveh razsodbah, kar so že leta 1908 zapisali sodniki novomeške okrožne sodnje, ko so obsodili tudi Hafnerja zaradi zapeljavanja Urbana h krivemu pričevanju. Dotični sodniki, ki so se izrekli za krivdo Hafnerja, so dobili zadoščenje, da so le prav sodili, dasi jim je že razsodba celjskega okrožnega sodišča dala dosti opravičbe. Višja oblast, ki je deligirala v obnovi celjske okrožne sodišče, pa je dobila nauk, da ne sme desavuirati svojih sodnikov, ako ni nobenega pravega dejanskega ali pravne razloga za delegiranje. Mate Hafner je odpravljen. Naj njegov prijatelj poslanec doseže pri državnem pravdništvu, da se proti Hafnerju ne obnovi kazensko postopanje zaradi hudodelstva goljufije, ki še ni zastaralo, ali se ga ne obtoži zaradi kakega novega slučaja, dokazano je, da je res, kar je kajžar Urban trdil. V Kostanjevici si je Hafner domišljeval, da sme vse storiti. Rečevo sodniku je stal nasproti, ki je zlezal pod mizo, če se je Hafner zagrozil: »ich werde daraus die Konsequenzen ziehen«. Tedanji sodni adjunkt Vrančič in poznejši sodnik sta spravila ugled sodnikov zopet na pravo mero v tej sodnji in boji Hafnerjev proti Globočniku, Bučarju za odborništvo občine je pomagal, da je moral iti Hafner iz tega okraja, da ne bo učil še naprej ljudi, kako se pričuje. V boju proti Globočniku-Bučarju se je Hafner zaletel in prišel v preiskavo. Pot v farovž ga je rešila ječe. Obnovo je po pismu Hafnerja svojemu prijatelju Iv. Sajovicu povzročil neki slov. poslanec, ki je tudi obljubil, da dobi Sajovic vso čast nazaj, katere je baje vreden po Hafnerjevem mnenju. Hafner je bil oproščen. Zdal se je hotel Hafner znesti nad Urbanom. Spravil ga je zaradi žaljenja časti v zapor na en mesec, vzel mu zadnje groše za plačilo stroškov. Ii tožil ga je na odškodnino 5000 K in veliki stroški so narasli; Urbanovo četrto zemljišče bi bilo šlo. Dobil je od države Hafner veliko odškodnino, dobil lep notarijat v Ljubljani, ker je bil baje po nedolžnem odstavljen od notarijata; — miren bi moral biti, pustiti Urbana v miru — quieti non moveat.

Vse to ne bi bilo bog ve kako zanimivo. Tu in tam se posreči, da pride kak hudodelnik na prosto, ko so se mu že odpirala vrata v ječo. Zaradi zanimivosti Hafnerjevih kazenskih pravd ne pišemo veliko o njem; akademik, ki riskira v svojem življenjskem boju tudi konflikte s kazenskimi zakonom, ki ima dosti drznosti in ki je iznajdljiv v sredstvih, ki mu pomagajo, da ne pade v teh konfliktih, je sicer nenavadna

A. K. GREEN:

Sosedov dom.

(Dalje.)

— Pogumno sem nadaljevala povest, kako sem si razložila misli Rute Oliverjeve med vožnjo na policijo, in končala z bojaznijo, da pojde na slavlje gospodične Spicerjeve in da ondaj razkrije škandal. Njegov nasmej je bil še porogljivši, vendar je bil tudi zamišljen. Ko sem pa vprašala, ali ne bi kazalo gospodično Spicerjevo in zaročenca obvarovati tega škandala ali naravnost posvariti, me je resno in ogorčeno pogledal, da sem začutila svojo krivdo. Tudi njemu ni ušlo, zakaj rdečica me je obšla po vsem obrazu. S tem se ni zadovoljil: ostro me je posvaril, naj ničesar ne ukrenem z ozirom na obljubo Ruti Oliverjevi, da se nič ne zgodi, kar bi zakrivilo nje namero pred napovedanim rokom.

O drugih svojih fantazmagorijah, ki so mi kanile v glavo. Zlasti o gospodu Stonu, seveda nisem govorila. In prav je bilo tako, zakaj svojemu opominu je dodal še nekaj opazk s tem zmisлом, da smatra vse moje pripovedke za same blodnje, dasi se je uljudneje izrazil. S svojim razumom sem mu pritrčila, ampak čustvo mi je reklo, da sem s svojimi domnevami na pravi poti.

Toda čutila sem, da moje besede niso šle tako brez vsega sledu mimo njega, kakor se je kazal. V tem me je potrdilo tudi njegovo vedenje: kar sredi pogovora je vstal in se poslovlil in jasno je bilo, da ima v mislih nujne naklepe.

Pri tako zaposlenem detektivu nič čudnega! Ampak domišljevala sem si, da je njegov nagli odhod v zvezi s to kriminalno zadevo in celo z mojimi nočnimi razmišljanji, ki sem mu jih pravkar zaupala.

V kakšnem razpoloženju sem ostala in kako so mi potekali prihodnji dnevi, si vsak lahko

predstavlja. Najmučnejša je bila misel — ki se mi je boljbolj utrjevala — da se katastrofa zgodi na večeru gospodične Spicerjeve. Ponovno sem nameravala ne glede na opomin gospoda Gryca, opozoriti gospodično Spicerjevo. In če se danes domišljam te reči, se mi zdi, da bi bilo nemara bolje, ako bi bila sledila svojemu čustvu, zakaj resnica bi se bila pokazala tudi na drug način.

O nadaljnjih dogodkih nisem izvedela do tlej niti besedice. Ker me ni gospodična Ruta Oliverjeva nič več prosila, da jo obiščem, nisem šla k njej. Šele naknadno sem čitala poročilo tajne agentke, ki je najela pri gospe Desbergerjevi sobo poleg mladega dekleta in jo skozi nevidno špranjo v vratih opazovala dan za dnem do usodnega večera.

Prve dni je Ruta Oliverjeva s čemernim in topim obrazom hodila po sobi semintja, s kratkimi odmori; do pozne noči in od zgodnjega jutra. Enkrat je zapustila stanovanje in družbi starejše dame, kakor govori poročilo; to sem bila jaz. Vrnila se je z zavžitki, kakor nam je že znano, ki jih je skrbno zaklenila v omaro; preden jih je spravila, jih je dolgo opazovala z bolestinim izrazom v očeh in omahujoč, ali naj jih odpre. Le najmanjši zavitek je pustila zunaj, a opazovalka ni razločila, kaj je v njem; potem ga je skrla v svojo blazino. Naslednje dni se je umirila, dasi je izraz njenega obličja postajal od dne do dne trši in trpkši. Pogosto je sedla in pisala, a po navadi je vse, kar je napisala, zopet uničila. Potem je postajala zopet od dne do dne nemirnejša; čezdneje bolj razburjena je tekala po sobi semintja. Časili se je je polastil obup, pokleknila je pred svojo posteljo in molila. Nenadno se je vznemirjala, kakor da pričakuje nekaj strašnega. Neprenehoma je gledala na svojo malo žepno uro, potem na cerkveno uro, ki jo je videla s svojega okna, in primikal čas. Brez potrebe je izpraševala tudi gospe Desbergerjevo, kedar ji je prinašala hrano, kako pozno je.

Vse to je raslo od ure do ure. Tajna agentka je izjavila v svojem poročilu, da se je zadnja dva dneva od prevelike utrujenosti komaj še vzdržala na nogah; tako nemirno je bilo vedenje Rute Oliverjeve, tako preplašen izraz v njenem obrazu, tako obupano se je časih zgrudila na koleni in vila svoje roke, da se agentka ni upala zapustiti svojega mesta iz bojazni, da si Ruta Oliverjeva konča življenje.

Poslednjo noč ni Ruta niti zatislila očesa, in navsezgodaj zjutraj, ko se je zdanilo, je zbrala svoje zapiske minulih dni, jih površno preletela in jih nato uničila. Končno je sedla za mizo in začela zopet pisati. Pisala je ves dan, pero ni niti za hip počivalo; nič več ni pregledovala popisanih listov in tudi raztrgala jih ni. Le vsake pol ure se je strahoma ozrla na uro, ki je ležala poleg nje na mizi.

Pozno popoldne je sklenila z globokim vzdihom, skrbno zapečatila papirje, jih položila v omare, iz katere je vzela zavitek.

Ko jih je odvijala, se je trdo in rezko zakrohotala, ampak krohot je kaj hitro prešel v ihtenje in opazovalka je menila, da se ji je omračil um. V tem so jo še podkrepili predmeti, ki jih je Ruta Oliverjeva izločila iz zavitkov — plesna toaleta, ki sem jo izbirala z njo. Agentka je izjavila, da ni videla še nikoli tako čudne prikazni, kakor je bila lepa, mlada gospa v razkošnem oblačilu. Ko se je oblekla in se še enkrat ozrla v ogledalo, si je z rokama zastrla obličje, omahnila in izpregovorila besede, ki jih je opazovalka s svoje postojanice točno razločila. Zdelo se ji je, kakor da so se ji nehoti iztrgale iz ust: »Sovraštvo je moje čustvo, golo sovraštvo! Če bi si je mogla dopovedati, da vršim svojo dolžnost!«

Potem se je zopet potolažila, ogrnila velik šal okolo pleč, da je zastrla svojo obleko, in pozvonila. Ko je prišla gospa Desbergerjeva, jo je mlada deklica pozdravila z ljubeznivim nasmehom: za zvedave poročila, ki je z njimi gospa Desbergerjeva silila pod šal, se ni menila.

— Vedno ste bili dobro z menoj, gospa Desbergerjeva — je dejala — in zaupati Vam hočem malo skrivnost. Ali se lahko zanesem, da jo ohranite zase?

Gospa Desbergerjeva jo je seveda potolažila z najživahnejšimi zagotovili.

Nato je dejala Ruta Oliverjeva: — Nocoj poldnem na bal, gospa Desbergerjeva.

Gospa Desbergerjeva je vzklikala od iznenadenja in navdušenja, a Ruta Oliverjeva ji je segla v besedo: — Ne bilo bi mi pa ljubo, da kdo izve in neopažena bi rada izginila z doma.

Nadalje potrebujem voz; ali ga pojdete iskat? Sporočite mi, kedar pride! Veste, ljudje me z radovednimi pogledi samo begajo; moje razpoloženje poznate in da sem boleha, veste tudi. — Potem je nadaljevala smeje: — Če mi pomagate, da izginem neopažena iz hiše, Vam pozneje pokažem svojo toaleta.

S tem je premagala gospe Desbergerjevo. Tajna agentka pa je namero Rute Oliverjeve kar najhitreje sporočila policijskemu ravnateljstvu, da je bila policija že pripravljena, ko je Ruta stopila v voz, in ji sledila.

Devetintrideseto poglavje.

Povedala sem že, kako plašno in nemirno sem pričakovala dan, ko je bila napovedana valeta pri gospodični Spicerjevi in ko je imela Ruta Oliverjeva pokazati morilca. Dasi nisem imela dokazov, se vendar do tega dne nisem mogla znebiti misli, da sta oba dogodka tesno spojena drug z drugim. To je bil vzrok, da sem končno sprejela povabilo gospodične Spicerjeve.

(Dalje.)

prikazen, ali na Slovenskem imeli smo nekaj lemenatarjev-akademikov, ki so imeli veselje, da vodijo sodišča za nas. Ali preden je stal Mate Hafner pred c. kr. okrožnim sodiščem v Novem mestu, obtožen zaradi hudodelstva goljufije, je pisal tedanji kapelan v Kostanjevici, sedaj župnik, Bartold Bartel, ki je tudi v kaz. pravdi zvesto stal na strani Hafnerja, dr. Lampetu, da naj stori, kar je mogoče, da se reši Mate Hafner te pravde, mu pisal, naj prosí dr. Šusteršiča, da ta vse stori, da se kazensko postopanje vstavi, ali drugače Hafner reši. To pismo se je objavilo svoj čas v »Slov. Narod«. Prišlo je zagovorniku Urbana v roke. Bartel je predobro vedel, da se bo Hafner samo z božjo pomočjo težko rešil. — In tedaj se zmanjša zanimivost osebe Mate Hafnerja in njegovega delovanja mej pričami in v ospredje silí vodstvo klerikalne stranke, katero drži naš kmet pokonci. Tu se vidi, kako malo spoštuje naš duhovnik kmeta. Naš duhovnik sovraži vse, kar bi ugnetal manjšati njegovo nadvlado nad ljudstvom, ali ker mora tudi imeti šolane posvetne pomočnike, in istih ne dobi iz najboljših družbe, ker njegov sistem v veljavi pada — in je kat. duhovnik precej razupit po svetu, jemlje tudi Ivana Sajovica, glasovitega prijatelja Mate Hafnerja, ki je kot 18letni fant nastopil v prvi vlogi na odru Hafnerjeve kazenske pravde z Urbanom v svojo službo; — isti je sedaj »člen tajništva Slov. ljudske stranke«, — tako ga je označeval dr. Pegan v neki ulogi, ko ga je z mogoče veliko drznostjo ponujal sodnijama za pričo, — kaj bi pa ne stegovali hlastno roke po tako krasnem borilcu za sveto vero in krščansko načelo, krščansko pravost, kakor je Mate Hafner! — V Ljubljano so ga spravili, mu dali delo, mu priganjajo stranke, ko se jim je posrežilo ga rešiti iz rok sv. Hermandate. Vedli so za strahovite razloge razsodbe celjskega okrožnega sodišča, ki so uničili Hafnerja za vsako le količkar snažno družbo, a kaj, — takih je treba — in Mate Hafner in Ivan Sajovic, kateri slednji itak visi na škričih Hafnerjeve suknje, naj bosta zgledna moža; slov. kmet klotnik pred njimi dol, v njih si išči vzore!

Revež si, slov. kmet! Toliko telesnih in duševnih moči žrtvuješ v hudem delu Amerike in nemških krajev, da pridobiš toliko, da moreš ravnati svojo kmetijo, plačevati svoje duhovnike in advokate in kaj pomeniš ti, kmetič, ako te je izbral prijatelj duhovniške stranke v svoje grde namene proti istemu! Ti moraš, kmet v luknjo, ti moraš iz bajte, če te preganja ta prijatelj duhovnikov, — ti si, — kaj bi se obotavljal — in si bil, dokler si kristjan, uboga raja, dobra za to, da rediš te majhne svoje vladarje v farovžih. Kaj pa je na tem, ako kmet par mesecev presedi v ječi, v zaporu in se veseli solnce isti naš prijatelj, ki ga je spravil vanjo! — Kmetu se ne odpušča nobena kazn in če je še tako malega zagrešil; mi vladarji slov. sveta, duhovniki smo izveti, za nas in naše prijatelje velja drugo načelo! — Kam bi pa prišel red v naši in drugi družbi v Avstriji, ako bi se policijske šefe zapirali, ako isti grešili proti postavam! — Glede nas velja: Leges in scola virgines, in foro meretrices. In pokazati hočem slov. svetu, da imamo vrhovno državno vlado na razpolago, ki je v vseh ozirih merodajna, da ložje pridobivamo tako pripadnike iz omikanejših slojev, take, ki morajo reči: »pisker, pisker je moja domovina, vse drugo nič ni vredno«. Mi duhovniki grešimo, nas ne zapirajo; to bi bilo še kaj, da bi ravnala kazenska sodišča z nami kakor s kmeti, z namestniki boga na zemlji! — Pa tudi naše posvetne prijatelje lahko obvarujemo kazni, tako mogočni smo! — Kmet — ta naj trpi, prišel bo prav gotovo v nebesa in to naj mu bo tolažilo za vse infamije, ki jih trpi po duhovenstvu in njegovih posvetnih prijateljih tu na zemlji! — Tako se glasi iz Hafnerjeve pravde. Najneumnejši katoliški pop pride sčasoma do spoznanja, da je le dobro biti namestnik boga na zemlji; vsaj vidi, kako mu liže kmetica roke in ga ponižno pozdravlja kmet. Nekateri je jako neumen od rojstva ali pa vsled prevečnega uživanja alkohola, da se človeku smilijo ljudje, ki se tudi takemu duhovniku klanjajo; ali tudi v takem duhovniku je nastalo neko duševno stanje, ki pri vsakem nasprotju vzkipi in hoče pokazati vladarja. Pa so tudi veliki talenti med duhovniki, ki ostajajo trezni in ki razumevajo, kako neumno je še ljudstvo. »Glaube mir, ein Volk wird nicht alt, nicht klug; ein Volk bleibt immer kindisch!« — pravi tak katoliški duhovnik z Goethejem. In je tudi kateri med njimi, ki govori sam seboj, kakor Schillerjev Fiesco, ko si ogleduje ob solnčnem vzhodu Genovo: »Da sem največji mož — in manjše, majhne duše se ne bi zbirale pod večjo? — To majestetično mesto! — Moje! — In čezenj vzplameti, kakor kraljevi dan, čezenj biti vladar, vsekdar site želje vtopiti v tem oceanu? — Gotovo, dasi ne olepšava goljufijo dovtip goljufa; vrednost, za katero gre, povzdiguje goljufa. Sramotno je vkrasti listnico z denarjem, drzno je poneveriti milijon denarja, ali neznanstvo veliko je, ukrasti vladarsko krono! — Ubogati — ali vladati — biti ali ne!« —

In taki ljudje si dobe zamorce kakor Schillerjev Hassan. »Rabite me, za kar hočete! Rabite me za vse mogoče, le za kaj poštenega ne, v tem sem neroden, kakor drva.« (»Gebraucht mich wozu ihr wollt! Zu eurem Spießhünd, zu eurem Parforce-Hund, zu eurem Fuchs, zu eurer Schlange, zu eurem Kuppler und Henkersknecht! Herr zu allen Kommissionen, nur bei Leib! zu keiner ehrlichen — dabei benehm' ich mich plump wie Holz!«)

In na Slovenskem zdaj velja, kar je rekel dober francoski katolik: »Božja hiša je postala dvorana za politična zborovanja, leca božje resnice je postala oder za volilne govornike, spovednica je postala prostor za oddajo volilnih listkov.« Katoliški duhovnik ni nikdar bil izbirčen v jemanju svojih pomočnikov v bojih za ohranitev koristi svojega stana, ne izbirčen v rabljenju sredstev. Katoliško duhovenstvo vladajo čez štiri stoletja redovniki jezuiti. V tem

redu se zbirajo najboljše glave, ki so za duhovniški stan. Ti so rešili katoliško cerkev, ko ji je reformacija postala nevarna, in ti jo držijo zdaj, ko novodobna omika, naravoslovne vede izpodkopujejo njen temelj. Hude boje ima kat. duhovnik prestajati in kdo mu bo zameril, ako mu je domoljubje nič, nič poštenost ljudi, nič za to, s kakimi ljudmi se obdaja, kake služabnike jemlje v svojo službo! — Politični boji se ne izvojujejo z lavendlovo in tudi ne samo z blagoslovljeno vodo. Na Slovenskem so duhovniki tudi stopili v boj proti novodobnim razvojem ljudstev, ki hočejo pridobiti večjo omiko, pridobiti ž njo večjo delozmožnost in ž njo več in boljše življenje. Pardon ne dajejo, ga ne poznajo in prav jokavi ljudje morajo biti, ki mislijo, da se bo slovenski duhovnik oziral na nevarnost, ki preti po neslogi majhnemu slovenstvu, ali da bi zaradi nje upil »Živila domovina!« — Ne sme — on je internacionalc in mora biti, drugače ne bo izvojeval svojih vojn. In v teh bojih mu je vsak sobojenik dobro došel, ki išče pri njem kruh in čeprav je v srcu vdan drugim idealom, kateremu potem velja: »weß Broit ich esse, daß Lied ich singe«. Taki bojevniki pokvarjajo, demoralizirajo ljudstvo, ali je tako, drugače se ne dosegajo večji uspehi v zdajšnji družbi. Tarnati zaradi tega je nesmiselno; širimo večjo omiko med maso in ta si bo že sama odpravila te jezdece s svojega hrbita.

Prav razumljivo je, da so naši duhovniki vzeli Hafnerja in njegovega bivšega pisarja Sajovica pod svoje okrilje. Hafner je jako talentiran Gorenjec — in Sajovic s svojimi par šolami tudi. Hafner mora biti nezadovoljen človek, njegov humor išče le sarkazmov. Ali kakor kažejo v ravnokar razsojeni pravdi njegova dobljena in predložena pisma, je svojo duševnost razvil tako, da posebno ostro opazuje ljudi in jim zna sugerirati, kar hoče. Zaslíševal je svojo dolžnico Mico Teršelič, hotel jo je pridobiti v pravdi proti sebi, da govori, kakor je on hotel. Bila je zapisana kot priča; ni šlo, da se ta že klicana priča prekliče in žena ni hotela parirati. Naravnost duhovita je bila misel: napiši zapis: M. Teršelič izpove: in zapisal je Hafner ravno nasprotno temu, kar mu je zatrjevala M. Teršelič. Računal je Hafner s tem, da če M. Teršelič noče kot priča lagati, da predloži zapisane nerresne sodniku in pripravi ž njimi sodnika do tega, da priči M. Teršelič, ako njemu škodljivo pričuje, ne verjame. Jako dobra misel to, ki je res škodila ubogo Mico Radkovič in Hafnerja rešila plačila kakih 400 K in izgube svojih stroškov v tolikem ali večjem znesku. — Kako prilizljivo je pisal Hafner Jordanu: »Cenjeni prijatelj«, tako in tako bosta pričala kapelan Bartol in Sajovic. Kapelan je »božji namestnik«, če ta tako pričati hoče, mora že res biti. — Ves Hafnerjev boj proti dokazom, da je oni pamflet proti Globočniku in Bučarju spisal in ga kolportiral sam in po Sajovicu, kaže izbornega vojskovodje, Sajovic je enkrat začetkoma neumen bil in v krčmi izdal Hafnerja, da mu je Hafner velel pamflet spraviti med ljudi; tudi to je moral Hafner pokriti. In izvežbal je v Sajovicu sodelavca, kateremu so se tudi stari kriminalisti čudili. — Tako mlad, pa že tako spret! — Škoda tega čednega talentiranega fanta! —

Hafnerju gre mesto v vodstvu klerikalne stranke na Slovenskem. Ako je zdaj podlegel, čez kratko časa se bo vse pozabilo in volijo ga lahko v parlamente. Justični minister mu bo roko podal. Iz Hafnerja lahko napravijo, ako se mu poverijo večje vloge, jako dobrega diplomata klerikalne stranke. On more biti tudi dober žurnalist, in žurnalist, ki zna v živo zadefi. Spisoval bo duhovnikom pamflete, da bodo v farovžih škričli od veselja frfotali. In Hafner bo originelen, on ne bo kašljal in pljuval, kakor posvetni učenci kardinala Missije, on bo sam učitelj in bo znal pripraviti in voditi posebno diplomatsko šolo. Naši plebanusi bodo kar zaljubljeni gledali v ljubezniv obraz tega mojstra in občudovali njegove zvite poteze: ta pa zna. — Duhovniki, vam je vseeno, v kakem oziru je kdo vaših lisjak, da je le lisjak! Vi nimate dosti lisjakov. Svetujemo vam, da rabite Mate Hafnerja v večjih vlogah na komičnem odru na Slovenskem, mož je za vas kar vstvarjen, poslala so vam ga nebesa.

Ljubljana in Kranjsko.

— Nedemokratsko postopanje demokratične države. Belgrajska policija je sporočila našemu vojnemu dopisniku sodrugu Sretenu Jakšiču iz Sarajeva, da mora brez odloga zapustiti Belgrad. Svojega postopanja policija ni pojasnila in utemeljila in zato si je izgon našega dopisnika mogoče tolmačiti samo tako: ali srbskim oblastem ne ugajajo njegovi dopisi v »Zarji«, »Slobodni Rifeči« in v »Glasu Slobode«, ali pa gre za volunsko spletko, kakaj v Belgradu je toliko vohunov, da nimajo kaj delati, pa zato delajo razne afere, da z njimi opravičijo svoj obstanek. Ako velja prva domneva, je belgrajska policija zagrešila neopravičeno in nekorektno dejanje, ker so dopisi sodruga Jakšiča bili vsesokoli objektivni in stvarni, a razume se, da socialist ne more pisati tako, kakor ugaja srbski oficialni gospodi. Ako velja drugi razlog, je postopanje policije v Belgradu še nekorektnije, ker ni nič zasliševala in nič preiskavala, temveč kar odredila. Socialistični poslanec sodrug Lapčević je šel k ministru notranjih zadev in protestiral proti izgonu, a njegovo posredovanje ni imelo uspeha. S takim postopanjem srbska oficialna gospoda hoče brččas dokumentirati »demokracijo« Srbije. Purgarija je purgarija, pa naj bo avstrijska ali srbska. Njeno vedenje napram socialnim demokratom je plod najsirovejših razrednih občutkov. Naj bo to nedemokratsko postopanje »demokratično« Srbiji v večjo čast in slavo!

— Deklica za vse je klerikalni rhovni povelnik dr. Šusteršič — tako pripoveduje »Slovenec«. Kakor so klerikalci za delavca in za fabriškega fevdalca, prav tako je dr. Šusteršič

za narode in za dinaste, za Petra in Pavla, »Slovenec« ni všeč, da smo konstatirali nagel preobrat ilirskega carja, ki je še pred nekaj dnevi risaval v balkanskem zemljevidu, južno in severno od Save, nove države in se kar čez noč izpremenil zopet v črnožoltega hlapčona; kot je zmerom bil Ali ni v »Slovenec« pisavi velik kos hinavščine? Namesto, da nas zmerna, naj bi nas pohvalil, da smo omenili spokorno kesanje dr. Šusteršiča, saj so sami svoj intervju raztelegrafirali po svetu nemškemu časopisu, da so ga nekateri (n. pr. »Tagespost«) celo prej objavili nego »Slovenec«.

— Dimnikarska dela za javna mestna in deželna poslopja so razpisana in mojstri vložijo jutri svoje ponudbe. Mi bi se ne vtikali v to vprašanje, če bi ne bilo med mojstri par takih, ki sistematično delajo na poslabšanje delovnih razmer. Imamo n. pr. mojstra Blažiča, ki ne da in ne da miru ter hujska mojstre in se hvali, da on daje svojemu pomočniku 8 K plače na teden in da mu je odtgnil vse postranske dohodke, ki jih imajo pomočniki od štedilnikov v zmislu dogovora že več let. Sekundira mu pri tem tudi gospod Spitzer (ta ima uposlenega tudi gospoda Savra, ki ima že leto dni koncesijo, pa je ne izvršuje). Z vsó odločnostjo se je treba upreti takim praktikom, ki uničujejo obrt in škodujejo delavstvu brez primere. Dolžnost javnih uprav je tudi v tem primeru, da upoštevajo tiste firme, ki so kolikor toliko poštene, da se ravnajo po dogovorjeni pogodbi, posebno dandane, ko je taka veljanska draginja. Nekateri mojstri delajo naravnost sramoto svojim tovarišem in škodujejo delavcem in mojstrom.

— Z Jesenic. Na kakšne načine so delavci izsesavani, izkoriščani in varani, naj pove sledeča resnična zgodba. Na Savi ima prodajalno tvrdka R. M. Zore. Odvisna je od delavskih odjemalcev; če ne bi teh bilo, bi lahko zaprla. Ta tvrdka je dajala delavcu A. D., ki je oženjen in ima družino, na upanje špecerijsko blago, tako da ji je postal dolžan znesek 265 K 45 vin. Tvrdka je 14. decembra 1911 letela na sodnijo in tožila za ta dolg toženca in njegovo ženo posebej vsakega s svojo tožbo. Nato je začela z rubežem. Zarubila je dolžnikoma premičnin v cenilni vrednosti 401 K 50 vin., ki so bile prodane le za 137 K 27 v. Kupil jih je na dražbi zastopnik tvrdke R. M. Zore skoraj natančno za eno tretjino vrednosti. Po odbitku stroškov 12 K 66 vin. sta dolžnika torej plačala s tem izkupilom na račun dolga 124 K 61 vin. Dolgovala sta torej še 140 K 84 vin. Tvrdka R. M. Zore ju je pregovorila, da sta še naprej jemala pri nji blago na upanje. Dolžnika sta jo ubogala. In res, tvrdka R. M. Zore je že 20. julija 1912 zopet tožila oba, zopet vsakega s posebno tožbo, da je bilo več stroškov — sedaj pa za 390 K 76 vin. Obresti po 6 % so bile pri prvi tožbi računane od 1. februarja 1911. Pri drugi pa ravno tako! In vendar je bil prvi dolg z obresmi od 1. februarja 1911 že davno iztržen in je že rubež tekla radi njega! V svoto 390 K 76 vin. je tvrdka vstela menda res prvi dolg in oni, kar ga je nastalo pozneje, ko sta se dolžnika dala pregovoriti, da sta še naprej pri nji jemala blago. Tako je iskala tvrdka štiri izvršilne naslove proti dolžnikoma. Vendar pa se je A. D. uprl novi tožbi, a (vsled napačnega pouka) le glede svoje osebe, ne pa tudi glede žene, in je pri razpravi v Kranjski gori dosegel, da je tvrdka R. M. Zore znižala svoj terjatev v znesku 390 K 76 vin. s 6 % od 1. februarja 1912 na znesek 131 K 87 vin. s 6 % od 20. julija 1912, t. j. od časa prve tožbe dalje. Če tako postopanje ni vnebovpijoče, pa tudi ne vem, kaj naj je! Še lepše pa pride. Tvrdka je istočasno, ko je vložila novo tožbo, v kateri je šlo tudi še za stari dolg, na podlagi prvih izvršilnih naslovov vodila izvršbo in dosegla prodajo premičnin. Potem pa je zarubila ženi na podlagi novega izvršilnega naslova za 390 K 76 v. s pripadki še terjatev, ki jo je imela proti svojemu dolžniku v znesku približno 400 K. Razen tega, da je tvrdka dobila na dražbi 124 K 61 vin., ji je dolžnik D. plačal še posebej 100 K; torej je prečela 224 K 61 v. Ves dolg bi znašal, če se poračunajo obresti in stroški pravde in izvršbe, danes le še 221 K 81 vin. Vključ temu pa tvrdka zahteva še vedno celih 390 K 76 vin. z vsemi pripadki. — Vsa zadeva diši jako po kazenski sodniji. Mi bi želeli, da si ta res dá predložiti dotične spise okrajnega sodišča v Kranjski gori. Da bo prej jasno, navedemo tudi številke aktov: M 488/11, E 130/12, M 299/12, C I 103/12, M 300/12, E 655/12. — Delavci na Jesenicah pa naj ta slučaj natančno prevdarijo, ker je poučen za njih odnošaje napram tvrdki R. M. Zore.

— »Preporod.« Pod tem naslovom je začelo izhajati v Ljubljani glasilo liberalnih študentov, ki hočejo posebno poudarjati jugoslovanstvo.

— Tako umirajo proletarci! V četrtek, dne 7. t. m., je v Spodnji Šiški nagle smrti umrl izmurski pomočnik Anton Kogovšek v 47. letu svoje starosti. Zapustil je ženo in osem otrok. Rajni je bil mnogoleten član mizarske organizacije v Ljubljani ter splošno priljubljen med svojimi sodelavci. Dan pred smrtjo je z dela grede nenadoma začutil slabosti, a nič hudega sluteč je šel drugi dan zopet na delo. Po poti mu je naenkrat postalo slabo, tako da se je zgrudil. Njegovi spremljevalci so ga dvignili, mu pomagali, da je prišel k zavesti ter mu svetovali, da naj se raje vrne domov. Tega nasveta pa, misleč da še ni tako hudo, ni slušal, ampak je čez nekoliko časa nadaljeval svojo pot. Pred prodajalno g. Zormanu v Spodnji Šiški pa mu je zopet prišlo slabo, padel je na tla ter jel bljuvati. Mimoidoči pa so, po njegovi delovni obleki sodeči, mislili, da imajo opraviti s pijanim človekom. Poslali so po šišenskega policajla, kateri ga je, ne da bi se prepričal in poslal po zdravnika, spravil na voz in ga peljal v zapor, kjer so ga položili brez vsake podloške na mizla cementna tla, kjer je kmalu na to izdihnil. Tako umirajo proletarci doma, med tem ko naši »križarji« tekmujejo med sabo, kdo bo večji zaboj človekoljubja poslal na Balkan. — Podružnica mizarske organizacije se je njegovega

pogreba v soboto v lepem številu udeležila ter mu položila lep venec na krsto. Prav tako so ga tudi z lepim vencem počastili njegovi sodelavci, kateri so ga ponesli k zadnjemu počitku. Bodi mu blag spomin.

— Zahvala. Povodom bridke izgube mojega dobrega moža Antona Kogovška se zahvaljujem prav iskreno vsem, kateri so izkazali rajnemu poslednjo čast. Zlasti pa se zahvaljujem »Podružnici lesnih delavcev v Ljubljani« za podporo, katero mi je ob tej priliki nakazala. Zahvaljujem se nadalje ge. Naglasovi za krasni venec in pa gasilnemu društvu v Dravljah za spremstvo. Zahvaljujem se tudi vsem drugim, kateri so me v teh težkih urah tolažili ter mi priskočili na pomoč. Srčna hvala vsem.

M. Kogovšek.

— »Slov. Ilustr. Tednik« objavi v prihodnji številki najnovejše slike iz balkanske vojne in sicer mnogo več nego po navadi.

— Skrivnostna smrt. Iz Škofje Loke poročajo: V nedeljo, 10. t. m., so našli mrtvega pod sv. Barbaro v potoku »Hrastnica« 64letnega, samskega Boštjana Košir iz Črnege Vrha, ki je služil čez 30 let po loških ribih. V nedeljo popoldne je še bil v Loki, napravil je testament, baje je še nekaj pri igri izgubil; ob 6. uri so ga pa iz vode izvežili, hlače je imel za petami. Ne ve se, ali je sam padel v vodo, ali se je izvršil zločin. Truplo so prepeljali v loško mrtvašnico, pri njem so dobili 60 K. Zdravniška obdukcija bo morda pojasnila, kaj je bil vzrok smrti.

— Kinematograf »Ideal«. Novi spored je dosegel popoln uspeh. Kolorirana legenda »Mali palček« z Mirkom v glavni vlogi, si je prisvojila srca popoldanskih obiskovalcev. Velezanimiv je »Pathejournal« kakor tudi znanstvena slika »Ščinkavec«. Napetost vzbujajoča pa je senzacionalna veljanska detektivska učinkovitost »Železna roka proti beli rokavici«. II. del. — Koncem se še predvaja komična učinkovitost »Morice v zadregi«, ki povzroča veliko veselosti. — V petek specialni večer s velezanimivo dramo »Beethoven«.

Ljubljanski občinski svet.

Ljubljana, 12. novembra.

Na današnji seji so bile klopi klerikalnih občinskih svetnikov prazne, baje zato, ker se jim niso pravočasno dostavila vabila. Hudega ni bilo nič zato; ko je bila seja pri kraju, so občinski svetniki zapuščali posvetovalnico jasnih, veselih obrazov, da je tako hitro minila, ker je župan odstavil z dnevnega reda vse točke razven dveh.

Župan dr. Tavčar odvarja sejo ob 6. zvečet in konstatira sklepčnost. Za overovatelja imenuje obč. svetnika dr. Pipenbacher in Reiser. Odsotnost sta opravičila obč. svetnika E. Kristan in dr. Ambrositsch.

Naznanila predsedstva.

Iz občinskega sveta je izstopil obč. svet. Karl Černe, na njegovo mesto se je poklical g. Belič.

Odsotnost klerikalnih občinskih svetnikov.

Župan dr. Tavčar: Pri dostavljanju vabil za današnjo sejo se je zgodila neljuba okoliščina, ki so jo porabili zastopniki S. L. S., da so izostali od seje. Vabila bi se bila morala dostaviti 48 ur pred današnjo sejo, dostavila pa so se nekaterim gospodom šele včeraj jutraj. To se seveda ne bo več zgodilo. Menil sem, da gospodje iz tega ne bodo izvajali konsekvenc, ker ni na dnevnem redu nobene tako vevlačne točke. Razen tega so se nam tudi v deželnem zboru že prepozno dostavila vabila, pa nismo izvajali konsekvenc. Zategadelj odstavim vse točke z dnevnega reda razen dveh, ki sta nujni in zaradi katerih se mora vršiti seja. Ti dve točki sta: volitev enega člana v odsek za uboge, v obrtni odsek in v klavnično ravnateljstvo ter poročilo finančnega odseka o županovem dopisu glede prispevka mestne občine za ranjence v vojni na Balkanu.

Volitev.

V odsek za uboge, v obrtni odsek in v klavnično ravnateljstvo se je izvolil obč. svetnik Belič z 31 glasovi.

Za ranjence v vojni na Balkanu.

V imenu finančnega odseka poroča obč. svetnik Milohnoja o županovem dopisu zaradi prispevka mestne občine za ranjence v vojni na Balkanu. Župan predlaga v ta namen svoto 3000 kron. Poročevalec predlaga v imenu odseka, da se predlog sprejme z dodatkom, naj razpolaga z njimi župan po svoji previdnosti.

Obč. svetnik Pammer naprej izraža pomisleke, da se seja vrši. S poročevalčevim predlogom se strinja, samo naj se ta svota pošlje avstrijskemu »Rdečemu križu«.

Obč. svetnik Staudacher predlaga poimenoško glasovanje o predlogu, kar pa se odkloni. Prav tako se odkloni tudi Pammerjev dodatni predlog in se sprejme predlog finančnega odseka.

Župan naznanja, da bo prihodnja seja danes teden 19. novembra z istim dnevnim redom, ter zaključuje sejo četrta na sedem.

Stajersko.

— Brzovlak je povozil blizu Središča posestnico Marijo Tomažič. Hotela je ravno čez tir, ko je prisopihal vlak Pragersko-Budimpešta. Lokomotiva jo je zgrabila in je bila takoj mrtva.

— Mati in sin. Iz Vranskega poročajo: Posestniški sin Franc Irman v Zahornjih je šel na obisk k svojemu bratu. Ko je prišel domov, je takol šel krmit živino. Ko je šel po lestvi, mu je spodrsnilo in padel je na tla. Zadel je z glavo ob hlevska vrata ter se tako hudo udaril na sence, da je, na vrata naslonjen, stoji umrl. Ker ga je predolgo ni bilo v hišo, je šla mati gledat,

kje da je. Prišla je v hlev in ga našla mrtvega. Prestrašila se je tako hudo, da jo je zadel mrtvoud in se je zgrudila nezavestna. Šele čez nekaj ur so našli mrtvega sina in mater, ki je še vedno bila nezavestna.

— **Aretirana agenta rudniškega kapitala.** Zaradi nedovoljene nabiranja delavcev za rudnike v Nemčiji so zaprli Antona Sneidera in Martina Dobrodela v Šmartnem v Rožni dolini pri Celju. Imela sta nabranih že 90 oseb, ki so se odpeljale že do Gradca. Oba so izročili sodišču.

— **Uboj v gostilni.** V gostilni na Bizeljškem se je vršila pretekla dni domača zabava. Navzoča sta bila tudi posestnik Franc Ruja in kmečki sin Anton Žnidaršič iz Bizeljškega. Ta dva sta se med seboj nekaj sprla in Žnidaršič je zasadel Ruji nož v prsi, vsled česar je zabit deni takoj umrl.

— **Smrtna nezgoda na žagi.** V Majšpergu je na žagi transmijski jermen zgrabil neko 18letno deklico in jo premetaval, da ima strti obe roki in nogi in vse polno drugih poškodb. Deklica je čez četrto ure vsled hudih poškodb umrla.

Goriško.

— **Delavsko izobraževalno društvo v Solkanu** priredi v soboto 16. t. m. ob 8. zvečer v dvorani gosp. Alojza Mozetiča javno predavanje; predava sodrug dr. Tuma o Balkanu. Cenjene sodruge in somišljenike opozarjamo na naznanjeno predavanje s pričakovanjem, da se ga udeležijo v čim večjem številu. Balkansko vprašanje je danes povsod na dnevnem redu in nas zanima tem bolj, ker zadeva posredno tudi nas. Kar se tiče predavatelja, se drznemo reči, da nam bo sodrug dr. Tuma odlično predaval. On sam se je s tem vprašanjem zasebno veliko bavil in objavil več znanstvenih črtic o njem. Bil je tudi naš zastopnik na balkanski socialistični konferenci v Beogradu in kot sodruga imamo v njem tudi tolača stališča jugoslovanske socialne demokracije napram temu vprašanju.

— **Hudodelec alkohol.** V nedeljo zvečer je več fantov iz Solkana popivalo v gostilni »Pri Bajti« v Rožni dolini. V pijanosti so se skregali in stekli. V tepežu je Ivan Gerželj z nožem sunil v prsi Ivana Devetaka ter mu ranil srce. Težko poškodovanega Devetaka so prenesli v bolnišnico usmiljenih bratov. Gerželj pa je ušel, a se je danes javil oblasti. Kakor se poroča, je v bolnišnici dr. Weinlechner operiral težko ranjenega Devetaka ter mu zažil rano pri srcu. Stanje Devetaka je nevarno, vendar je nekoliko — čeprav malo — upanja, da okreva.

— **Stekel pes** je v soboto jutraj v Gorici in v St. Petru obgrizel več otrok. V Gorici je obgrizel pet otrok in eno 17letno osebo, v St. Petru pa so obgrizeni trije otroci v starosti 8 do 10 let, med njimi sinček g. župana Černica. Vse bo prepeljali na Dunaj.

Trst.

— **Protestni shod zoper vojne hujskače** sklicuje politični odbor jugoslovanske socialne demokracije stranke v Trstu v nedeljo 17. t. m. ob 10. uri dopoldne v veliki dvorani »Delavskega doma«, ulica Madonnina 15. Kakor povsod, tako bo demonstriralo v nedeljo tudi tržaško slovensko zavezno delavstvo svojo odločno voljo zoper vsakršno vojno hujskarijo, zoper vsakršne korake, ki bi utegnili povzročiti ljudsko klanje in ovirati razvoj in napredek narodov. Zaradi tega pozivljamo sodruge na delo, da bo nedeljski shod resnična manifestacija delavstva, ki hoče mir, delo in življenje.

— **Shod stranknih pristašev**, ki bi se imeli vršiti v sredo 13. t. m. bo v soboto 16. t. m. v »Delavskem domu«, ulica Madonnina 15 (zeleni dvorani). Dnevni red: 1. Poročilo. 2. Izvolitev delegatov za dež. konferenco. 3. Slučajnosti. Z ozirom na bližajočo se konferenco je ta shod izredno važen. Zato je potrebno, da se ga udeležijo vsi v velikem številu — tudi zato, da si izvolijo delegate, ki jim bodo najbolj po godu.

Državni zbor.

Dunaj, 12. novembra.

Današnje sejo so zopet več ur obstruirali slovenski klerikanci, ki so poslali dr. Verstovška kar na pet ur v boj. Dr. Šusteršič je imel posvetovanje z ministrskim predsednikom, vendar ni nič znanega, kaj sta izkühala. Splošno pozornost pa je zbujal govor sodruga dr. Rennerja, ki je neusmiljeno, a opravičeno razcefral klavestnost Hohenburgerjevih odlokov in je razgalil pred svetom polovičarstvo nemško nacionalnega fraterstva. Med Rennerjevim govorom je prišel v dvorano dr. Hohenburger in je moral poslušati hudo obtožnico svojega ministirovanja.

Podajemo poročilo.

V teku debate o odgovoru na interpelacije izjavi poslanec dr. Verstovšek, da hrvaško-slovenski klub ne obstruira le zaradi razmer na Hrvaškem ampak tudi zaradi razmer v štajerskem in koroškem vilajetu. Napada justičnega ministra, pod katerega ero se vsi odloki o rabi slovenskega jezika teptajo.

Po skoro peturnem govoru dr. Verstovška je nemški nacionalalec dr. Roller napadal obstrukcijo v proračunskem odseku.

Nato je govoril dr. Renner (soc. dem.): V času, ko dobiva zemljevina na jugovzhodu Evrope nove oblike in smo mi najneposrednejše prizadeti, se najdejo stranke na desnici in levi, ki vnovič hočejo tu premetavati fevdalno vprašanje. Kjer bi bili imeli odločevati o usodi vse Avstrije, se porabi ta dva dragocena dneva za običajno nacionalistično mlavo prazne slame. Tako olajšujejo v Avstriji vladanje reakcionarnim krogom in ukradejo ljudskemu za-

stopstvu steno vpliv na vnanjo politiko. Tako ravnanje dela naravnost za absolutizem.

Želimo, da se ohrani mir, ampak če se zgodi nesreča, se bo morda ljudstvo domislilo, da se ravno v teh dneh ni razpravljalo o drugih vprašanjih, in vedelo bo, kdo je tega kriv. Mi pa hočemo povedati z vso jasnostjo, da hočemo goveriti v tej važni uri in da želimo,

naj umakne avstrijska politika svojo roko z Balkana.

Pri tem se lahko sklicujemo na soglasno željo mnogih desetisočeri demonstrantov, ki so izrekli v nedeljo svojo željo po ohranitvi miru. Avstrijska diplomacija nas je vodila od blamaže do blamaže, od statusa quo do Sandžaka, od Sandžaka do prepovedi dohoda k Adriji, potem do prepovedi vojnega pristanišča in slednjič do avtonomije Albanije. Ni nam treba šele povedati, da smo za avtonomijo Albanije, ampak to ni naša zadeva, ampak je zadeva balkanskih narodov samih, v katero se nimamo vmešavati. Če že govorimo o avtonomiji, potem imamo v svoji deželi dovolj neresenih vprašanj. Govornik kritizira v nadaljnjih izjavah, kako ravna meščanske stranke z vprašanjem

neodvisnosti sodnikov.

Pod sedanjim režimom so se izrekle

sramotne razredne sodbe.

Zgodi se, da mora delavec za tri, štiri mesece v ječo za pregrešek, zaradi katerega je bil kaznovan pripadnik meščanskega razreda s tremi ali štirimi dnevi zapora.

Poslanec dr. Mühlwert: Dokažite, da je justični minister vplival na sodnike!

Dr. Renner: Kaj pa je z abolicijo kazenske zadeve grofa Barbo, ki sedi v vaših vrstah? Če grof Barbo koga napade in ga telesno težko poškoduje, potem se ta napad seveda potlači. (Živahni klici: Čujte! Čujte! pri socialnih demokratih.)

Govornik obravnava sodno razpravo pri okrajnem sodišču v Dunajskem Novem mestu

proti burbonskemu princu Jaime.

ki je bil zapleten s služkinjo v proces zaradi očetovstva. Razpravno dvorano so izpremenili za prince v salon in jo okrasili s cvetkami. In proces se je vršil v francoskem jeziku, samo princu na ljubo.

Kako je postal Hohenburger heroj Nemcev.

Ko je bil imenovan dr. Hohenburger za justičnega ministra in sicer vsled gotovih zelo tesnih odnosov z družino nekega nadvojvode, so sprejeli Nemci z nezaupanjem. Šele ko ga je začel naskakovati dr. Šusteršič, so se začeli zanimati zanj. Ko pa so ga napadli Čehi, se jim je priljubil. In tako se je zgodilo, da jezdi dr. Hohenburger na nacionalnih nasprotstvih in če kdaj omahuje, tedaj zagreši majhno nepostavnost, pa je zopet nacionalna posest. Tu ne gre le za en slučaj, ampak za

sistem, ki meri na uničenje neodvisnosti sodnikov.

Vsa zadeva se more presojati še z drugega stališča. Čehi se danes pritožujejo nad odlokom justičnega ministra. Oni sami pa so zahtevali leta in leta, naj državna oblast naravnost poseže v to zadevo; in zdaj, ko je minister to storil, se bridko pritožujejo. Vse je že sito boja za jezikovne odloke, ampak za Čeha in Nemce komedija še davno pri kraju, nimajo pa poguma, da ali končajo boj na ulici ali pa sklenejo mir. (Viharno odobravanje.)

Kraval.

Čeh dr. Stransky imenuje v teku svojih izjavanj justičnega ministra dr. Hohenburgerja zločince, ki spada v kaznišlec.

Podpredsednik Romanczuk pokliče dr. Stranskega k redu. Med Nemci in Čehi pride do kravala; dvigale so se že pesti; pa je srečno minilo brez tepeža.

Brez debate se sprejme zakonski načrt o vplivanju višje sile na menično pravne zadeve.

Interpelacije.

Med drugimi izjavi poslanec Kiofač, da je uverjen, da bi bila vojna s Srbijo zadnja vojna Avstrije, kakor je sedanja vojna konec evropske Turčije. Ta izjava hudo izpodbode krščansko socialne patriotske vojne hujskače in pride med njimi ter Čehi do običajnega kravala.

Predsednik zaključil sejo ob pol devetih zvečer. Prihodnja seja jutri ob 11. dopoldne.

Zadnje vesti.

Vojna na Balkanu.

NA ČATALŠKI ČRTI.

Carigrad, 13. novembra. Listi poročajo, da so večji spopadi pri Čerkeskōju. Bolgari še niso dospeli do čatalške črte. Vsi generali, ki so odšli v glavni stan, so se vrnili v ponedeljek v Carigrad in konferirali z velikim vezirjem. Mahmud Muktar-paša, ki je poveljeval levemu krilu pri Lozengradu in pozneje pri Vizi, je odpotoval v Čataldžo. Zahteval je ojačenja. Zvečer odide vojaški vlak s četami in častniki v Čataldžo. Vojaški poveljnik iz Yemena, ki so ga bili poklicali v Carigrad, bo dospel v nekaterih dneh semkaj in prevzel vrhovno armadno poveljstvo.

NA ČATALŠKI ČRTI SE ŽE BIJEJO?

Sofija, 13. novembra. Oficijozna »Bolgaria« poroča: Pri Čataldži se je že pričel boj. Bolgarska armada je tik pred utrdbami.

ČORLU ZOPET OSVOJILI TURKI?

Carigrad, 12. novembra. Čorlu so baje zopet osvojili Turki. Batalioni iz Erzeruma se blijejo silno pogumno.

ODRIN PRED KAPITULACIJO?

Sofija, 13. novembra. »Bolgaria« poroča: Nekaj krščanskih vojakov iz Odrina je pribe-

žalo v bolgarsko taborišče. Pripovedovali so, da so pribežali v Odrin prebivalci iz bližnjih vasi. V mestu vlada lakota. Vojaki dobivajo le po pol kilograma kruha na dan. Odrin bo moral v teku prihodnjih dni kapitulirati.

VOJAŠKE PRIPRAVE NA RUSKEM.

L'vov, 13. novembra. Poljski listi poročajo iz Kijeva, da je odredila vojaška uprava povišanje mirovnega staleža v tamošnjem vojaškem okraju. Častnikom ne dovoljujejo dopustov. Za mobilizacijo dveh zborov na Rusko-Poljskem so odredile že vse priprave. Veliko dezertirjev je pribežalo v gališke obmejne kraje.

NEUGODEN POLOŽAJ ČRNOGORCEV PRED SKADROM.

Kotor, 13. novembra. Položaj Črnogorcev pred Skadrom je skrajno neugoden. Essid-paša, poveljnik turške skadske posadke, se izobno brani. Kolono, ki operira na levem bregu Bojane, je porazil Essid-paša v tridnevni bitki. Sneg in povodenj ovirajo dovažanje živih črnogorski armadi. Situacija se bo za Črnogorce izpremenila šele tedaj, ko dospe srbski general Janković, ki prodira od Prizrena, k črnogorski armadi. Vest, da so Črnogorci osvojili San Giovanni di Medua in Leš, so napačne.

BITKA PRI BITOLJU.

Beograd, 13. novembra. Oficialne vesti zatrjujejo, da se je pričela včeraj pri Bitolju bitka. Srbi imajo 110.000 mož in 120 topov, Turki 70.000 mož in 50 topov. Bitka bo najbrže trajala delj časa.

PO BUDIMPEŠTANSKIH KONFERENCAH.

Budimpešta, 13. novembra. Danes zjutraj odpotuje prestolonaslednik Franc Ferdinand iz Budimpešte po dvadnevni konferenci. Navzočnost prestolonaslednikova v Budimpešti naj bi dokazala (tako zatrjujejo buržvazni listi), da Avstrijsko-Ogrska podkrepuje lahko v trenutku, ko bi bilo treba, svoje zahteve, ki jih sedaj rešujejo diplomati, na najbolj energičen način z vojaškimi pripravami. Doslej še ni ukazana mobilizacija, ker bo skušala diplomacija rešiti vso zadevo mirnim potom s Srbijo.

Beograd, 13. novembra. Pozno po noči je došla iz Skoplja, kjer prebiva srbski kralj, vest, da je Srbija pripravljena rešiti vse sporne točke z Avstrijsko-Ogrsko mirnim potom.

AVSTRIJA, ZAŠČITNICA ALBANCEV.

Berlin, 13. novembra. »Vossische Zeitung« poroča z Dunaja: V tukajšnjih odločilnih krogih prevladuje mnenje, da je najboljšje poročstvo za mir na Balkanu samostojna, svobodna Albanija, ki bi štela najmanj dva milijona prebivalcev. Avstrija je odločena, da ne izroči Albancev pod nebežnimi pogoji Srbiji. (!)

PRIPRAVE AVSTRIJSKO - SRBSKEGA SPORAZUMA.

Pariz, 13. novembra. V diplomatskih krogih menijo, da predloži Pašić kralju Petru v Skoplju predloge za avstrijsko-srbski sporazum v zvezi s bolgarskega predloga. Pašić ostane v Skoplju le kratek čas in hoče čimprej odgovoriti avstrijskemu poslaniku v Beogradu, Ugronu. V tukajšnjih krogih nihče ne verjame, da bo srbski odgovor naravnost negativen in je splošna sodba, da se po prihodnjem sestanku Pašića in Ugrona razrahlja sedanja diplomatska napetost.

SRBIJA NE ODSTOPI OD JADRANSKE LUKE.

Dunaj, 13. novembra. »Neues Wiener Journal« objavlja Pašićev telegram, v katerem izjavlja srbski ministrski predsednik, da so vesti o resignaciji Srbije na jadransko luko in na albansko ozemlje neutemeljene.

SKUPNA AVSTRIJSKO - ITALIJANSKA DEMONSTRACIJA OB ALBANSKI OBALI.

Dunaj, 13. novembra. »Zeit« poroča, da obstoja v diplomatskih krogih, odkar so srbske čete prekoračile Prizren, načrt skupne demonstracije avstrijskega in italijanskega brodogoja v albanskem vodovju.

STALIŠČE ITALIJE.

Beograd, 13. novembra. Italijanski zastopnik v Beogradu je bil v ponedeljek pri ministrskem predsedniku Pašiću. Prej pa je konferiral z avstrijskim poslanikom. Pašiću je italijanski zastopnik pojasnil stališče Italije: Italijanska vlada je mnenja, da mora Srbija zavzeti nasproti Albaniji drugačno stališče in sicer na podlagi vzrokov zaradi katerih je pričela vojno. Srbija ni upravičena, da ovira in zatira narodnostni razvoj Albancev. Italija je solidarna z Avstrijsko-Ogrsko glede albanskega vprašanja in albanskih luk. Srbiji svetuje, naj ne pretirava svojih zahtev. Gospodarski interesi Srbije se bodo seveda po možnosti upoštevali. Pašić je nato odgovoril, da bo srbska vlada uvaževala te nasvete.

Berlin, 13. novembra. V tukajšnjih diplomatskih krogih trdijo, da je vest o nasvetih italijanske vlade srbski vladi neresnična in ravno tako tudi namera Avstrije in Italije o demonstraciji z brodogojem pred lukami, ki jih hoče Srbija osvojiti. Italija ne bo za časa vojne proti Srbiji ničesar uprizarila, tudi tedaj ne, če Srbi zasedejo Drač ali druge luke.

BALKANSKA ČETVEROZVEZA IN ALBANSKO VPRAŠANJE. — OSTRE BESEDE BOLGARSKEGA VLADNEGA GLASILA.

Sofija, 13. novembra. Vladni »Mir« objavlja pod naslovom »Solze za Albance« ostro in odločno pisan članek, ki se obrača proti avstrijski diplomaciji in se zavzema za srbsko pristanišče na jadranski obali. »Mir« piše med drugim: Naši srbski zavezniki, ki imajo toliko so-

rojakov v avstro-ogrski monarhiji, imajo pravico zahtevati od te države najkrepkejšo podporo glede na jadransko pristanišče. Resnica je, da je med prebivalstvom Stare Srbije tudi nekaj Arnavtov. Ampak kakor živi v Avstro-Ogrski vse polno različnih narodov, prav tako more tudi v Stari Srbiji mirno živeti peščica Arnavtov, ker je Avstro-Ogrska edina neposredna velika sosedka Balkana, je njen glavni interes, da si pridobi balkanske narode za prijatelje. Vsak poizkus, da prepreči redno, prirodno in zakonito rešitev balkanskega vprašanja — in jadranska luka Srbije je conditio sine qua non — utegne zbuditi veliko vojno, ki je ne bo mogoče lokalizirati.

ANGLEŠKA VLADA NE ODSTOPI.

London, 13. novembra. Vsled poraza, ki ga je doživela angleška vlada glede avtonomije Irske (homerulsko vprašanje), se angleški kabinet ne umakne. V dolgi izjavi utemeljuje vlada svoje stališče, češ, da je bila protivladna večina čisto slučajna, ker je še pred nekaj dnevi zmagała vlada s svojim načrtom z veliko večino.

ŠPANSKI MINISTRSKI PREDSEDNIK CANALEJAS UMORJEN.

Madrid, 13. novembra. Ko je šel včeraj dopoldne španski ministrski predsednik iz nekega restavranca, kjer je bil zajtrkoval, peš v ministrstvo, mu je zastavil pot neznanec, ga pozdravil in naglo trikrat zaporedoma ustrelil nanj iz revolverja. Canalejas se je zgrudil mrtev. Ena kroglica mu je prevrtala glavo. Morilec se je nato sam ustrelil.

Madrid, 13. novembra. Morilec je znan anarhist Manuel Pardinós Serrato. Vzrok atentata je bilo baje osebno maščevanje. Atentat se je izvršil ob vratih neke knjigarne; kroglica je razbila veliko okno. Kralj Alfonz je takoj odšel v ministrstvo, kamor so bili prinesli mrtvo truplo Canalejasa.

BELGIJSKO DELAVSTVO ZA VOLILNO PRAVICO.

Bruselj, 13. novembra. Včeraj zjutraj je bila velika demonstracija za volilno pravico. Pod vodstvom socialno demokratičnih poslancev so korakali delavci do zbornice, kjer so z viharnimi vzkliki zahtevali reformo volilne pravice. V zbornici se je ministrski predsednik vsajal, da hočejo delavci revizijo ustave izvesti z generalno stavko. Socialno demokratični poslanci so vložili predlog za volilno reformo.

LJUBLJANSKI DEFRAVDANT KUS — PRIJET.

Zeneva, 13. novembra. Policija je aretirala v hotelu blizu kolodvora 21letnega avstrijskega podanika Evgena Kusa, ki je bil blagajnik pri kemični tovarni Mosse v Ljubljani in poneverilšek za 18.000 K ter nato zbežal. Od tega denarja je izdal Kus v teku devetih dni 6000 frankov. Kusa dolže tudi, da je ukradel v Italiji 130.000 lir.

Novice.

* Drago stanovanje imata c. kr. okrajno glavarstvo in pa njegov vodja v Benešovu na Češkem. Najemščina za oboje stanovanj skupaj znaša 8000 kron letno. Hiša je namreč last veleposvestva Konopiste, ki je zopet last prestolonaslednika ...

* Hiše iz porcelana. Anglež Tournier priporoča nov način zidanja hiš in sicer iz porcelana. Svojo iznajdbo opisuje tako: »Moje hiše iz porcelana imajo predvsem to prednost, da so v higijeničnem oziru najpopolnejše. Stene se lahko umijejo, kakor posoda, iz katere jemo. Če je bil prejšnji stanovalec še tako zanemaril in umazal stanovanje, ni treba prav nič drugega kakor škaf vode in nekaj mila, da postanejo sobe snažne in da se odstrani ves prah, bakterije in škodljiva nesnaga. Zgraditi si hišo, to je najenostavnejša stvar na svetu. Izbereš si model in vzorec po svojem okusu; na stavbni prostor dobiš jekleno ogrado in porcelanaste plošče in v enem dnevu je hiša zgrajena. Ako se preseliš v drug kraj, podereš hišo in jo postaviš v svojem novem bivališču.«

Evharistija in socializem.

Predavanje dr. Tume v tržaškem »Delavskem domu«.

Pretečeno nedeljo popoldne je predaval v našem »Ljudskem domu« dr. Tuma o evharistiji in socializmu, oziroma o veri in socializmu.

Predmet je težak in se predavatelj tega tudi zaveda. Zadnji evharistični kongres na Dunaju in pa pisanje različnih listov o kongresu, mu je dalo povod, da si je izbral za današnje predavanje to temo. Delavci poznajo predmet iz katekizma, iz katerega so se učili krščanske resnice kot otroci. In te resnice so jim ostale globoko v spominu. Otroški možgani so mehki, sprejemljivi. Vse krščansko prepričanje našega ljudstva je založeno iz mladih let. Učiti otroke gotove stvari kot dokazane resnice je izredno škodljivo. Veliki ruski filozof Tolstoj je dejal, da je največji hudodelec oni, ki utepava mladim otrokom gotove resnice. Česar se otrok nauči, se odpravi le s težavo. Nobena knjiga ni napravila toliko zla, kot katekizem. Tolstoj obsodil način, po katerem se uči katekizem. Resnice bi se morale podajati človeku šele tedaj, ko jih človek lahko kritično premotriva. Izrvari iz srca, kar je dobil človek v mladih letih, je težka stvar. Težko nele za navadnega delavca, marveč tudi za akademično naobraženo ljudi. To mora priznati vsakdo, ki se je skušal osvoboditi vseh, zlasti verskih predsodkov.

O evharističnem kongresu se je pisalo veliko, ampak le malo je bilo dobrega in resnega. Evharistija pomeni nekaj kakor zahvalo višjemu bitju. V katoliški cerkvi pomeni jedro vsega katoliškega nauka. Versko prepričanje je rezul-

B. Götzl, Ljubljana

Mestni trg št. 19. — Stari trg št. 8.

Brez konkurence!
Krasne novosti jesenskih oblek in površnikov domačega izdelka. Za naročila po meri največja izbira tu- in inozemskega blaga.
Solidna postrežba. Najnižje cene.

tat razmer, ki jih je ustvarilo življenje. Ono ni sad golega mišljenja in tudi ne naučenih nauk. marveč je sad izkušenj v življenju. Versko prepričanje je hrepenenje po višjem bitju in to hrepenenje je po celem svetu rodilo tudi prostore za žrtvenike. Stari grški filozof Plutarh pravi: »Ako poptuješ, najdeš lahko neobzidana mesta in mesta brez hiš in brez drugih potrebnih reči. Toda povsod najdeš tempelje, kjer se priznava in časti višje bitje.« Res je! Po vsem svetu so sekte, duhovniki in žrtveniki. Mi, ki smo kulturni, jih imamo seveda največ. Troje je posebnih pogojev verstva ali religije: I. Prvi pogoj je verovanje v višje bitje izven nas. II. Človek se sme samo spoznavati, marveč mora tudi čutiti odvisnost od tega bitja. III. Praksa ali izvrševanje verskega ali religioznega kulta. To se uči tudi v katekizmu. Verovati v višje nadnaravno bitje, ki stoji izven nas, spoznavati ga in čutiti se odvisnega od njega, je precej težko razumljivo ne le za delavca, marveč tudi za intelektualnega človeka. Čutiti dejansko odvisnost od tega višjega bitja zamore normalen človek le v ekstazi. In taki ljudje, ki so v svojem hrepenenju po tem bitju padli v ekstazo in čutili močnost tega bitja so tudi dejansko eksistirali.

Le redkokdaj je prava religioznost tudi resnična. To je konstatiral tudi katoliški učenjak Hausmann. Bolj kakor z notranjimi je ljudstvo združeno z verstvom po zunanji pojavi. Zato vsaka vera ustvarja cerkev, da ustreza potrebam množice. Ljudje verjamejo navadno to, kar jih drugi uče, ali pa sploh ne verjamejo. Zaradi tega pravi profesor Hausmann, da je imela najmočnejša katoliška cerkev silno malo bistvenega uspeha. V najbolj klerikalni deželi, kakor je Bavarska, je le 30 % katoličanov, ki vrše praktično svoje verske dolžnosti. V najbolj naprednih severonemških deželah pa le 3 %. In to po tolikih letih obstanja in po tako ogromnem številu raznih katoliških profesorjev.

Vera je problem, ki je ljudstvu in tudi izobražencem nepristopen. Religija je ali avtoritativna ali spominška. Do gotove meje se da religija celo znanstveno utemeljiti. Pošten katoliški učenjak je tolerant, on ne trdi nikdar, da je le to res, kar uči on. Eden izmed takih tolerantnih katoliških učenjakov je dejal: Dve poti imamo, katerih se smemo okleniti. Idealizem in pozitivizem. Ali priznamo, da je naš duh samostojen ali ne priznamo. Kdor je idealen, najde v hrepenenju po višjem bitju svojega boga v sebi. Pri divjakih se začenja religija z animizmom, fetišizmom. Pri kulturnih ljudih se je polagoma razvila do nevidnega boga duha. Ampak religija je povsod, pravi katoliški učenjak. Kar je v nas, je torej resnično, ker je povsod, pri vsakem ljudstvu, pri vseh narodih. Toda le krščanstvo je v stanu osrečiti človeka. Ako bomo verjeli v krščanske resnice, bomo tudi spoznali in razumeli evharistijo. Kakor vse, tako je dogmatična tudi krščanska cerkev in enako je dogmatik tudi oni, ki trdi, da je vse materija, da je materialistični nazor dokazana resnica. Pravi učenjak ni nikdar materialist. Tudi je napačno, ako se trdi, da smo socialni demokratje materialisti. Socialist je lahko samo pozitivist. Socialist ne verjame ne v materijo, ne v duha. On ve, da je naloga znanosti konstatirati dogodke v svetu in razne prikazni spraviti v sklad. Socializem uči evidentne resnice in upošteva umstveni moment. Zaradi tega da socializem več zavesti in samozvesti kakor vere, več kakor vera na evharistijo ali druge sisteme.

Zgodovina evharistije začenja s zadnjo večerjo Kristovo. Tam je Nazareneec pogostil svoje apostolje v vinom in kruhom ter jim dejal: Vžijajte to v moj spomin. Tudi mitrijacisti, ki so se združili v podzemeljskih svetiliščih, so se imenovali brate in skupaj vžijali kruh in vodo mešano z vinom. Ampak boljše kakor vsaka vera uči bratsko ljubezen med ljudmi socializem, ki je pojav kulturnega človeštva. Socializem ne uči vere v stvari, ki se ne da dokazati, on uči stvari, ki so evidentne vsakemu, ki ima dobro voljo poprijeti se resnega dela za svojo izobrazbo. On ne pričakuje pomoči od nadnaravnih moči, in ni suženj nobene kaste. V socializmu najde človeštvo svoj ideal. In mi, ki v ta ideal verjamejo, bomo delali in delali, da postane bratstvo in ljubezen med ljudmi resnična stvar, da ustvarimo pogoje, v katerih bo bratstvo in ljubezen zagotovljena neovirana eksistenca.

Ob koncu predavanja, katerega smo poslušali le površno, je bil predavatelj pozdravljen z bogatim in dolгим aplavzom. Zelena dvorana je bila tudi topot polna, kakor pač navadno, a sedaj brez posebne reklame od gotove strani. Le našim obiskovalcem bi priporočali, da prihajajo na predavanje točno ob določenem uri in ne kakor navadno pol ure pozneje. Prihodnjič bo pričelo predavanje natančno ob napovedani uri.

Umetnost in književnost.

— Finžgar: Pod svobodnim solncem. I. V založbi Kat. Bukvarne je izšel prvi zvezek velikega Finžgarjevega zgodovinskega romana »Pod svobodnim solncem«. — Finžgarjeva »po vest davnih dedov« je nedvomno eno najboljših pripovednih del slovenskega leposlovja. Snov romana je zajeta iz bojev za Bizanc (Carigrad) in je z ozirom na sedanjo balkansko vojno prav aktualna. Obširnejšo oceno Finžgarjevega dela si pridržujemo.

Andrej Rane: Solodrasli mladini III. zvezek s 3 slikami. Ljubljana 1912. Izdalo in založilo

»Društvo za zgradbo Učiteljskega konvikta«. Natisnila Učiteljska tiskarna v Ljubljani. Cena 1 K 50 vin., s poštnino 16 vinarjev več.

Odgovorni urednik Fran Bartl.
Izdaja in zalaga založba »Zarje«.
Tiska »Tiskarna« v Ljubljani.

Za zdravje želodca!

Cez

ga ni!

Po njem ti led diši,
Želodec ne opeša
In glava ne boli!

Zahtevajte izrečno »FLORIAN«

Zavračajte ponaredbe!

Postavno varovano

V kratkem začnemo razpošiljati

Žepni koledar

za delavce spleh in prometne uslužbence
za navadno leto 1913.

Ta žepni koledar je obsežnejši od dosedanjih in je jako primeren za vsakdanjo rabo. Razpošiljati se začne najkasneje 15. novembra. — Vsebine: Koledar. — Dohodki in stroški. — Kolkovne lestvice. — Inozemske denarne vrednosti v kronski veljavi. — Množina razpredelnica. — Stare in nove mere. — Koliko plačam osebne dohodnine. — Koliko plačam vojne takse. — Poštni in brzojavni tarif. — Dr Viktor Adler. — Demon alkohol. — Dolžina železnice in brzojavnih naprav cele zemlje. — Priporočljive knjige založbe »Zarje«. — Najvažnejše določbe v zavarovalnici proti nevarnostem. — Novi mezdni zakon za rudništvo. — Stavke v Avstriji leta 1911. — Dolžine raznih železnic na zemlji. — Tri Aškerceve pesmi: Poslednji akord, Svetnica, Karnevalska balada. — Za »Zarje«. — Največja mesta na zemlji. — Obrtna sodišča v južnih avstrijskih deželah. — Obrtna nadzornišva v južnih avstrijskih deželah. — Pisatelj Ivan Cankar (slika). Pomen nekaterih parlamentarnih besed. — Napoleon Bonaparte (aforizmi ob stoletnici). — Beleške za vsak dan v letu. — Oglasi.

Cena posameznim izvodom 1 K, po pošti 10 vinarjev več. Z naročilom po pošti je najbolje poslati tudi denar, da se ne povečajo (s pripojilom) poštni stroški. Dobival se bo pri upravi »Zarje« v Ljubljani po zaupnikih.

Posebna specialiteta likerija

Posebna specialiteta likerija

! Pošljite naročnino, če je še niste! !

Klobase

dobre, sveže, jetrne in krvave se dobe vsak petek, soboto in nedeljo v gostilni pri Kreutzerju.

Splošna priljubljenost

preizkušena : Franckovega : kavi-nega prídátka* pripisati je njegovi nedosežni izdatnosti v jedru, okusu in barvi.

* s kavnim mlinčkom.

Ali sem »Zarji« že pridobil novega naročnika?

Naznanilo.

Podpisani naznanja slavnemu občinstvu, da je otvoril

zalogo peči in štedilnikov
na Marije Terezije cesti št. 8
(v hiši gostilne pri Kreutzerju)

ter se priporoča za obilna naročila.

Anton Kovačič

tovarna peči in štedilnikov na Viču pri Ljubljani.

Št. 36984.

Razpis

ustanove za ljubljanske mestne reveže.

Mesni magistrat ljubljanski ima za tekoče leto podeliti »Cesarja Franca Jožefa jubilejske ustanove za reveže«, in sicer dve po 50 K, deset pa po 40 K.

Do teh ustanov imajo pravico oni mestni (v Ljubljano pristojni) reveži, ki ne dobivajo redne podpore iz ubožnega zaklada.

Prošnje za podelitev jedne teh ustanov je oddajati na vložnem zapisniku mestnega magistrata do vstetega 30. novembra t. l.

Prosilci imajo v prošnji natančno navesti, o čem da žive, ali imajo kak redni dohodek in kakšne so rodbinske razmere (število nepreskrbljenih otrok, zdravstveno stanje).

Mestni magistrat ljubljanski

dne 9. novembra 1912.

Zupan:

dr. Ivan Tavčar l. r.

Ivan Jax in sin, Ljubljana

Dunajska cesta šte. 17

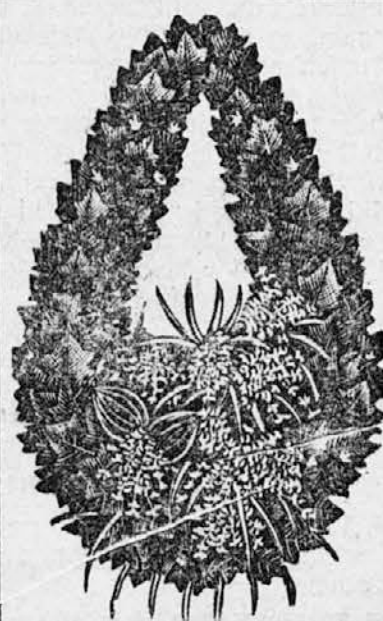
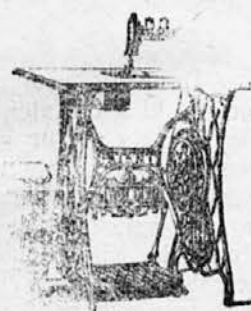
priporoča svojo bogato zalogo

šivalnih strojev

in stroje za pletenje
(Strickmaschinen)
za rodbino in obrt.
Pisalni stroji Adler.

Vozna kolesa.

Ceniki se dobe zastonj in franko.

V zalogi je vedno do 500 kosov od 2 do 60 K komad, tako da si vsakdo lahko izbere.

Ob nedeljah se dobivajo venci v isti hiši v I. nadstr.

Slavnemu občinstvu v mestu in na deželi vljudno priporočam največjo zalogo krasnih

nagrobnihi vencev in trakov

z napisi.

Zunanja naročila se izvršujejo hitro in točno.

Cene brez konkurence.

FR. IGLIČ

Ljubljana,
Mestni trg št. 11-12.